

13. 11. 2000

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Kogentní ustanovení

Není-li přímo v právním předpise obsažen výčet kogentních ustanovení, je třeba na kogentnost či dispozitivnost usuzovat s ohledem na související ustanovení právního předpisu, popř. právního řádu.

Není-li přímo v právním předpise obsažen výčet kogentních ustanovení, je třeba na kogentnost či dispozitivnost usuzovat s ohledem na související ustanovení právního předpisu, popř. právního řádu.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25.10.2000 sp. zn. 23 Cdo 2307/2000, vycházející z rozsudku Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29.1.1997 sp.zn. 2 Cdon 1243/96 a v souvislosti s nálezem Ústavního soudu České republiky ze dne 4.11.1998, sp. zn. II. ÚS 236/97)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žaloby o určení neplatnosti dohody o vydání věci, vedené u Okresního soudu v Přerově pod sp. zn. 8 C 133/91 tak, že zamítl dovolání žalobce.

Z o d ů v o d n ě n í :

Krajský soud v Ostravě jako soud odvolací rozsudkem ze dne 8. června 1994, sp. zn. 11 Co 506/93, potvrdil (v napadené části) rozsudek Okresního soudu Přerově (soudu prvního stupně) ze dne 10. února 1993, č. j. 8 C 133/91-66, jímž byla zamítnuta žaloba na určení neplatnosti „dohody o vydání věci (v daném případě pozemků parc. č. 2298/20 a 2298/21 v katastrálním území H. - dále jen „sporné pozemky“) podle zákona č. [403/1990](#) Sb. uzavřené dne 27.3.1991“ mezi účastníky řízení (dále jen „dohoda“) a rozhodnuto o nákladech řízení účastníků a státu. Současně odvolací soud rozhodl o nákladech odvolacího řízení účastníků a proti svému rozsudku připustil dovolání.

Odvolací soud - poukazem na to, „že žalobce fakticky dosud předmětné pozemky užívá a na plnění za této situace žalovaného žalovat nemůže“ - především dovodil, že žalobce má na požadovaném určení naléhavý právní zájem ve smyslu § 80 písm. c/ zákona č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. Poté uzavřel, že má - li kotelna, vybudovaná až po převzetí sporných pozemků státem na pozemku parc. č. 2298/21 a zasahující menší částí rovněž do pozemku parc. č. 2298/20, charakter pouze pomocné kotelny, která sama o sobě bez činnosti původní kotelny sloužit nemůže, a zasahuje - li nově zřízený velkokapacitní skleník o výměře 2.308, 3 m² do vydaného pozemku parc. č. 2298/21 pouze výměrou 111 m², pak „existence těchto staveb (s přihlédnutím k jejich charakteru a umístění a k tomu, že sporné pozemky byly i před jejich převzetím státem využívány k provozu zahradnictví) nečiní dohodu uzavřenou mezi účastníky dne 27.3.1991 neplatnou (podle § 39 zákona č. [40/1964](#) Sb., občanský zákoník, ve znění platném ke dni rozhodování odvolacího soudu - dále jen „obč. zák.“) pro rozpor s ustanovením § 10 odst. 4 zák. č. [403/90](#) Sb.“, tj. zákona č. [403/1990](#) Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „restituční zákon“).

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání. S přihlédnutím k jeho obsahu v něm uplatnil dovolací důvod podle § 241 odst. 2 písm. d/ zákona č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve

znění před novelou provedenou s účinností od 1. ledna 1996 zákonem č. [238/1995](#) Sb. (dále jen „o.s.ř.“). V rámci užitého dovolacího důvodu podle § 241 odst. 2 písm. d/ o.s.ř. zpochybnil správnost právního posouzení věci podle § 39 obč. zák. v návaznosti na ustanovení § 10 odst. 4 restitučního zákona. Tvrdí totiž, že dohoda je ve vztahu ke sporným pozemkům neplatná podle § 39 obč. zák., neboť v tomto směru „nerespektuje kogentní ustanovení“ § 10 odst. 4 restitučního zákona. Podle jeho názoru je pro právní posouzení věci z hlediska § 10 odst. 4 restitučního zákona (v návaznosti na ustanovení § 39 obč. zák.) nerozhodné reálné využívání celého areálu a stejně tak hledisko tzv. výpomocnosti či provizornosti stavby. Při úvaze o zastavěnosti pozemku parc. č. 2298/21 lze sice připustit, že skleníky zasahují do uvedeného pozemku „jen částí“; nelze však odhlédnout od toho, že se na uvedeném pozemku nachází rovněž nově zřízená stavba kotelny. Navrhl, aby dovolací soud zrušil nejen napadený rozsudek odvolacího soudu, nýbrž i rozhodnutí soudu prvního stupně, a věc vrátil Okresnímu soudu v Přerově k dalšímu řízení.

Podle § 10a zákona č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění po novele provedené zákonem č. [238/1995](#) Sb. (s přihlédnutím k redakčnímu sdělení o opravě chyb publikovanému pod položkou 1 v částce 69/1995 Sb.), je dovolacím soudem od 1. ledna 1996 Nejvyšší soud, který podle článku II. odst. 4 zákona č. [238/1995](#) Sb. před 1. lednem 1996 zahájená řízení o dovolání, o nichž nebylo pravomocně rozhodnuto právě do tohoto data, dokončí podle dosavadních předpisů, tedy podle o.s.ř. To se týká i dané věci, v níž bylo dovolací řízení zahájeno podáním dovolání dne 23. srpna 1994, avšak do 1. ledna 1996 o něm rozhodnuto nebylo. Na tom nic nemění ani skutečnost, že věc byla soudem prvního stupně předložena Nejvyššímu soudu k rozhodnutí o dovolání až dne 2. ledna 1996, že Nejvyšší soud ji vrátil dne 20. listopadu 1996 bez věcného vyřízení soudu prvního stupně a že po opětovném předložení věci soudem prvního stupně dne 25. června 1999 nemohlo být o dovolání rozhodnuto, neboť na majetek žalobce byl již prohlášen konkurs (srovnej usnesení Krajského obchodního soudu v Praze ze dne 7. dubna 1997, č. j. 95K 8/97-7), jehož účinkem bylo přerušení (dovolacího) řízení (§ 14 odst. 1 písm. c/ zákona č. [328/1991](#) Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů /dále jen “zákon o konkursu a vyrovnání“/). Podle výpisu z obchodního rejstříku, Krajský obchodní soud v Praze konkurs na majetek žalobce po splnění rozvrhového usnesení zrušil (§ 44 odst. 1 písm. b/ zákona o konkursu a vyrovnání). Zrušením konkursu pak zanikly účinky jeho prohlášení (srov. § 44 odst. 5, § 45 odst. 1 zákona o konkursu a vyrovnání), včetně účinku uvedeného v § 14 odst. 1 písm. c/ zákona o konkursu a vyrovnání.

Nejvyšší soud - po zjištění, že dovolání bylo podáno včas a k tomu oprávněným subjektem (žalobcem) řádně zastoupeným advokátem (§ 240 odst. 1, § 241 odst. 1 o.s.ř.) a že jde o rozsudek, proti němuž je dovolání podle § 238 odst. 2 písm. a/ o.s.ř. přípustné - přezkoumal bez jednání (§ 243a odst. 1 o.s.ř.) napadený rozsudek ve smyslu ustanovení § 242 odst. 1 o.s.ř. a dospěl k závěru, že dovolání není opodstatněné.

Žalobce nenamítal, že v řízení došlo k vadám uvedeným v ustanovení § 237 o.s.ř. nebo že řízení bylo postiženo jinou vadou, která měla za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 241 odst. 2 písm. a/, b/ o.s.ř.), a ani z obsahu spisu nevyplývá, že by k některé z uvedených vad došlo.

Přípustnost dovolání v souzené věci vyplývá z ustanovení § 238 odst. 2 písm. a/ o.s.ř., neboť odvolací soud ve výroku svého potvrzujícího rozsudku vyslovil, že dovolání je přípustné. Vzhledem k tomu, že ve výroku rozhodnutí odvolacího soudu nebyla vymezena právní otázka, pro kterou bylo dovolání připuštěno, je dovolání přípustné pro řešení těch právních otázek, na nichž rozhodnutí odvolacího soudu spočívá (srov. náleží Ústavního soudu České republiky ze dne 20.2.1997, sp. zn. III. ÚS 253/96, uveřejněný ve svazku 7 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu České republiky pod pořadovým číslem 19), bylo - li jejich řešení v dovolání alespoň zpochybněno.

Závěr, že žalobce má ve smyslu § 80 písm. c/ o.s.ř. naléhavý právní zájem na požadovaném určení, dovolacímu přezkumu nepodléhá, neboť dovolací námitky žalobce, v jehož prospěch tento závěr vyzněl, proti němu nesměřovaly.

Se zřetelem k uplatněnému dovolacímu důvodu podle § 241 odst. 2 písm. d/ o.s.ř., obsahově konkretizovanému dovolacími námitkami žalobce, půjde v dovolacím řízení především o odpověď na předběžnou otázku, zda § 10 odst. 4 restitučního zákona je „ustanovením kogentním“. V návaznosti nato půjde o posouzení, zda v důsledku jeho „nerespektování“ je ve vztahu ke sporným pozemkům dohoda neplatná podle § 39 obč. zák.

Restituční zákon je jedním ze tří základních tzv. restitučních předpisů; vedle něj lze mezi základní restituční předpisy zařadit zákon č. [87/1991](#) Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. [87/1991](#) Sb.“), a zákon č. [229/1991](#) Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. [229/1991](#) Sb.“). Účelem uvedených restitučních předpisů je „zmírnit, popřípadě, jestliže to je ještě možné, odstranit vzniklé křivdy a učinit to po právní stránce přístupným, důstojným a nepochybným způsobem“ (kapitola I. Stanoviska občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu České republiky ze dne 15. července 1993 Cpjn 50/93, uveřejněného pod č. 34 v sešitě č. 7 - 8 z roku 1993 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Zmírnění, resp. odstranění křivd spočívá především ve vydání odňatých věcí (§ 2 restitučního zákona, § 2 odst. 1 zákona č. [87/1991](#) Sb. a § 6 odst. 1 zákona č. [229/1991](#) Sb.) a za splnění zákonných podmínek v poskytnutí peněžní (finanční) náhrady (§ 2 restitučního zákona, § 2 odst. 1 zákona č. [87/1991](#) Sb. a § 14 zákona č. [229/1991](#) Sb.). Všechny citované restituční předpisy řeší rovněž otázku vydání tzv. zastavěných pozemků. Tak restituční zákon ve svém § 10 odst. 4 stanovil, že pozemek, na němž je umístěna stavba, která byla zřízena až po převzetí pozemku státem, se nevydává; oprávněné osobě přísluší peněžní náhrada (§ 14). Zákon č. [87/1991](#) Sb. v této souvislosti zakotvil - dokonce s použitím téhož slovního spojení - naprosto shodnou zásadu, totiž zásadu, že pozemek na němž je umístěna stavba, která byla zřízena až po převzetí pozemku státem, se nevydává. V tomto případě náleží oprávněné osobě finanční náhrada podle § 13 zákona č. [87/1991](#) Sb., pokud jí nebyla věc vydána (§ 8 odst. 3 a 5 zákona č. [87/1991](#) Sb.). Na uvedené situace pamatuje ve svém ustanovení § 11 odst. 1 písm. c/ rovněž zákon č. [229/1991](#) Sb. - pozemky nebo jejich části nelze vydat v případě, že pozemek byl po přechodu nebo převodu do vlastnictví státu nebo jiné právnické osoby zastavěn; tam uvedené výjimky z této zásady nemají pro řešení předmětné věci žádný právní význam.

Je - li ve své podstatě totožný účel uvedených zákonů a stejně tak způsob zmírnění, resp. odstranění vzniklých křivd a je - li ve všech citovaných předpisech zakotvena zásada, podle níž se nevydává pozemek, na němž je umístěna stavba zřízená až po jeho převzetí státem (či jinou právnickou osobou), neexistuje žádný rozumný důvod, aby ustanovení § 10 odst. 4 restitučního zákona bylo vykládáno jinak, než např. ustanovení § 8 odst. 3 zákona č. [87/1991](#) Sb.; naopak je namístě, aby citovaná ustanovení, obsahově i formálně, tj. co do slovního vyjádření, shodná, byla vykládána jednotně.

Již v rozsudku ze dne 29. ledna 1997, sp. zn. 2 Cdon 1243/96, řešil Nejvyšší soud České republiky - při posouzení namítané neplatnosti dohody o vydání věci - otázku, zda je kogentním ustanovení § 8 odst. 3 zákona č. [87/1991](#) Sb. Dovodil přitom, že citované ustanovení je - na rozdíl např. od ustanovení § 3 a § 6 tohoto zákona, která mají povahu kogentních ustanovení - ustanovením dispozitivním; nemá totiž natolik kategorický charakter, který by vedl k závěru, že jde o ustanovení kogentní povahy. Ustanovení § 8 odst. 3 zákona č. [87/1991](#) Sb. proto neznamena bezvýjimečnou nemožnost vydání zastavěných pozemků; uvedený závěr lze opřít i o ustanovení § 8 odst. 5 zákona č. [87/1991](#) Sb. Zbývá dodat, že nálezem Ústavního soudu České republiky ze dne 4. listopadu 1998, sp. zn. II. ÚS 236/97, uveřejněným ve svazku 12 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu České republiky pod č. 133 (citovaný nález byl rovněž uveřejněn v sešitě č. 2 z roku 1999 časopisu Soudní rozhledy), byla zamítnuta ústavní stížnost proti citovanému rozsudku Nejvyššího soudu České

republiky. Ve zmíněném nálezu Ústavní soud dovodil, že „obecné soudy systematickým výkladem § 8 odst. 3 zákona č. [87/1991](#) Sb., o mimosoudních rehabilitacích ... nevybočily extrémně z mezí ústavnosti, když došly k závěru, že celé ustanovení v komplexu je možno chápat tak, že nejen vydání takového pozemku nezakazuje, nýbrž ani nevylučuje, s ohledem na smysl § 8 odst. 5 téhož zákona ... Jinak řečeno, pokud jí (oprávněné osobě) zastavěný pozemek podle odstavce 3 vydán byl, nepřísluší jí finanční náhrada podle odstavce 5. Podle názoru Ústavního soudu tak platí, že pokud není v takovém ustanovení zákaz vyjádřen výslovně ve spojení se sankcí neplatnosti (lex perfecta) nebo přímo v právním předpise není obsažen výčet kogentních ustanovení, je třeba na povahu ustanovení (kogentnost - dispozitivnost) usuzovat právě s ohledem na související ustanovení právního předpisu, popř. právního řádu.“ Při řešení otázek předložených k dovolacímu přezkumu lze vyjít z citovaného rozsudku Nejvyššího soudu (a na něj navazujícího nálezu Ústavního soudu), s jehož závěry se i v této věci dovolací soud ztotožňuje. Přitom z důvodu uvedeného v předchozím odstavci je nerozhodné, že citovaný rozsudek se týká výkladu ustanovení § 8 odst. 3 zákona č. [87/1991](#) Sb. Nakonec z věty za středníkem ustanovení § 10 odst. 4 restitučního zákona lze - stejně jako z ustanovení § 8 odst. 5 zákona č. [87/1991](#) Sb. - dovodit, že peněžní náhrada (§ 14 restitučního zákona) oprávněné osobě nepřísluší, pokud jí byl zastavěný pozemek vydán.

Ze všech výše uvedených důvodů vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu je z hlediska uplatněného dovolacího důvodu podle § 241 odst. 2 písm. d/ o.s.ř., obsahově konkretizovaného dovolacími námitkami žalobce, správný ve smyslu § 243b odst. 1 věty před středníkem o.s.ř. Dovolací soud proto dovolání podle téhož ustanovení zamítl.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Návrh nového zákona o digitální ekonomice](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 30.: Jednání za s.r.o. - zápis jednatelského oprávnění do obchodního rejstříku](#)
- [Předběžné opatření a další instituty k ochraně věřitelů při přeměnách](#)
- [Promlčení zápůjčky bez určení splatnosti v judikatuře Nejvyššího soudu](#)
- [Rozvod s mezinárodním prvkem a související otázky péče o děti a výživného](#)
- [Příkaz a příkaz na místě v přestupkovém řízení vedeném orgány inspekce práce](#)
- [Letiště a letecké stavby](#)
- [Problematické aspekty změn v úpravě odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku](#)
- [Autonomní mobilita optikou české legislativy. Kdy se na silnicích dočkáme vozidel bez řidiče?](#)
- [Rodičovská odpovědnost po novele občanského zákoníku: Jak nové principy rovnosti, spolupráce a ochrany dítěte mění praxi soudů a rodin](#)
- [Lhůta a povinnosti při vyrozumění oznamovatele o výsledku posouzení oznámení](#)